

Az 1970. évi Tisza-völgyi árvíz

12. A rendkívül magas ár-víz hatására a védvonalak mentén sok helyütt észleltek olyan töltésmeghibásodásokat és káros jelenségeket, amelyek sürgős védelmi beavatkozás nélkül töltésszakadáshoz vezethettek volna. A Fekete-Körös, a Sebes-Körös és a Berettyó, valamint a Kettős- és a Hármaskörös mentén egyaránt védekezni kellett töltéscsúszások, átázások, koronapadések és a hullámvérés kártételei ellen. A védekezés során főleg homokzsákos és termésköves töltésmegátasztatást, műanyag-fólia-terítést és szádfalazást alkalmaztak, és hosszú szakaszokon építettek nyúlgátakat homokzsákokból és palókból.

Az előrejelzés szerint a Kettős-Körösön, Köröstarcsa térségében 600 m, a Hármaskörösön pedig (a jobb oldali térségen) mintegy 2100 m hosszban volt várható a töltéskorona magasságát meghaladó vízállás, amely ellen nyúlgátakat kellett építeni.

A legkritikusabb helyzet a Sebes-Körös és a Berettyó mentén alakult ki. A Sebes-Körös jobb parti védvonalán 29 km hosszú szakaszon, a Berettyó alsó szakaszán pedig 5 km hosszban kellett jászolgát, homokzsákos töltésmagátasztatást végezni a víz átbukásának megakadályozására. Ugyanakkor az átázás, csurgás, szivárgás káros hatásainak kiküszöbölése érdekében sok helyen bordás töltésmegátasztatást végeztek, a mentett oldal fakadóvízeit korlátozására pedig homokzsákos szorító töltéseket építettek.

Körösladány térségében, átázás következtében a töltés padkája 80 cm-rel lecsúszott. Újirásnál az átázott töltés mentett oldalán szivárgó víz a homokos töltésanyagot is magával vitte. A szétfolyással fenyegető töltést 80 000 homokzsákkal és 300 tonna terméskövel sikerült megtámasztani. A Foki-híd alatti töltésszakaszon, a mentett oldali részű kagylósán megcsúszott, s a töltéstest csaknem a felére esőkkent. A töltésszakadást itt 120 000 homokzsák és 400 tonna terméskő felhasználásával akadályozták meg.

A Fekete-Körös jobb partján bekövetkezett romániai töltésszakadás és a magyar szakaszon kialakult veszélyes helyzet hatására az Árvízvédelmi Területi Bizottság június 13-án elrendelte Sarkad és öt környező község (Kötegyán, Méhkerék, Nagygyánté, Újszalonta, Sarkadkeresztúr) kiürítését. A tér-

A Fekete- és Sebes-Körös gátcsúszásai és árvize Romániában

ségből alig 24 óra alatt 20 ezer embert szállítottak biztonságos helyre. (A lakosság visszatelepítése a veszély elmúltával június 19-én kezdődött meg.)

A Sebes-Körös jobb partján és a Berettyó torkolati szakaszán kialakult kritikus helyzet miatt — június 11-től folyamatosan — Újirás, Csökmő, Darvas, Körösladány, Dévaványa községek és Szeghalom külterületének térségéből 24 350 főt kellett elszállítani.

A gátak védelmével és a kiürítéssel egyidejűleg megindult a Fekete- és a Sebes-Körös közti területek védelme érdekében a lokalizációs töltések építése is, amelyek adott esetben a román területen keletkező töltésszakadások következményei ellen nyújtanak védelmet, hasonlóan a Sebes-Körös jobb partján, Körösszegapáti térségében épült töltéshez.

A Berettyó rendkívül veszélyes árvízi csúcsának csökkentése érdekében az Árvízvédelmi Területi Bizottság Szeghalom felett megnyitotta a Berettyó bal parti töltését, s a folyó árvízét az itt korábban kialakított „véstárolóba” bocsátotta. A 3,5 ezer kh-nyi területen

mintegy 25 millió köbméter vizet tároltak, melynek hatására Szeghalomnál 10 óra alatt 97 cm, a Foki-hídnál 71 cm, Körösladányánál pedig 64 cm apadás következett be.

5800 négyzetkilométer síkvidéki terület vizét gyűjti össze a Hortobágy-Berettyó-főcsatorna, és vezeti Mezőtúr közelében a Hármaskörös-be. A torkolatnál épült árvízkapu lezárásával sikerült elérni, hogy a főcsatorna víze az árhullám csúcsának levonuláskor 168 cm-rel alacsonyabban maradjon a Hármaskörös vízszintjénél. A vízgyűjtő területen megindult esőzések hatására azonban hamarosan a csatorna vízszintje is a korábbi maximum fölé emelkedett. Emiatt Ágotánál ideiglenes mederelzárást kellett készíteni, és a csatorna felső szakaszából kirekesztett — mintegy 20,2 millió köbméter — vizet az e célra kijelölt belvíztárolókba vezetni. A vízgyűjtő terület vizeinek a megosztásával és az árvízkapu melletti szivattyús vízáttemeléssel sikerült megmenteni a csatorna alsó szakasz menti területeket az elöntéstől.

(Folytatjuk.)

Új villany-mozdony

Kiállta a próbákat a világ első, kollektor nélküli motorral hajtott villanymozdonya. A 6000 tonna súlyú szerelvény óránként 86 kilométeres sebességet ért el. Az új motorról egyik megalkotója, Borisz Tyihmenyev, a műszaki tudományok doktora számolt be.

A villanymozdonyok legsebezhetőbb része a vontatómotor, s különösképpen az abban található szénkefeferendzser kollektor. Ennek a gépezetnek az üzemeltetésére és javítására évente 3 milliárd rubelt költenek. Az utóbbi években a hajtómű problémája a szó szoros értelmében megállította a villanymozdonygyártás fejlődését. A most létrehozott motorban a kollektort tirisztoros berendezés helyettesíti, amelyben már nem találhatók súrlódó alkatrészek. Ezzel jelentősen megnövekedett a vontatómotorok élettartama. Az újítás ugyanakkor lehetővé teszi a vonatok átlagsebességének növelését a közlekedés biztonságának veszélyeztetése nélkül, ami viszont nagyban növeli majd a villamosított vasútszakaszok átbocsátóképességét.

A levegő tisztaságáért

Lengyelországban megkezdtek a levegő légszennyezés elleni nagyszabású „hazai” program megvalósítását. A szemj rendeletére minden működő gyárat porfogó berendezéssel látnak el. Ugyanezen rendelkezés értelmében 8 vállalatnál megkezdtek a porfogó berendezések sorozatgyártását. A szakmunkásképzés keretében megindult a megfelelő szakemberek nevelése. Néhány főiskola és technikum tanulmányi programjába felvették a légszennyezés megszüntetésével kapcsolatos technikai ismereteket.

1 a választási törvényről

A megbízatás megszűnése

A választási törvény — amint elnevezése is mutatja — elsősorban azt szabályozza, *hogyan kell megválasztani az országgyűlési képviselőket és a tanácsok tagjait, hogyan lesz valakiből képviselő, tanács tag.* De ugyanez a törvény a képviselő és a tanács tag megbízatásának megszűnéséről is rendelkezik.

Mind az országgyűlési képviselőnek, mind pedig bármely tanács tagjának a megbízatása megszűnik a következő okok miatt:

- az országgyűlés, illetőleg a tanács megbízatásának lejártával vagy e szervek feloszlásával kimondásával,
- az összeférhetlenség kimondásával,
- visszahívással,
- lemondással,
- a választójog elvesztésével és
- a képviselő, illetőleg a tanács tag halálával.

A tanács tag megbízatása megszűnik akkor is, ha a tanácsot az igazgatási terület megváltozása miatt megszüntették.

Ritkán fordul elő, hogy a képviselő, tanács tag megbízatása a választójogának elvesztése miatt szűnik meg. Ha a képviselő, tanács tag személyében a választójogot kizáró ok következik be — magyar állampolgárság elvesztése, büntetőjogi következmények vagy elmebetegség miatt —, megbízatása megszűnik.

és az országgyűlési képviselő és a tanács tag megbízatásával összeférhetetlen minden olyan politikai, gazdasági vagy más tevékenység és magatartás, amely ellentétes a dolgozó nép érdekeivel. Az ilyen tevékenység, magatartás nemegyszer bűncselekményben nyilvánul meg.

A képviselő összeférhetlenségi ügyét az országgyűlés mentelmi és összeférhetlenségi bizottsága vizsgálja meg, és ez tesz javaslatot. Ennek figyelembevételével mondja ki az országgyűlés indokolt esetben az összeférhetlenséget, és szünteti meg így a képviselő mandátumát.

A tanács tag összeférhetlenségi ügyében az a tanács dönt, amelynek tagjáról szó van. Ha kimondja az összeférhetlenséget, ezzel a tanács tag megbízatása megszűnik.

A képviselő és a tanács tag önként vállalja fontos közmegegyeztetését, amelyet a választók bizalmából lát el. *Már a választást megelőző jelölésnek is feltétele, hogy a jelölt maga is elfogadja a jelölést.*

Ezzel összhangban a képviselő, illetőleg a tanács tag megbízatása megszűnhet lemondással is. A törvény nem részletezi, mi lehet a lemondás oka. A megbízatás önkéntes vállalásából is kivevők, hogy általában akkor mond le a képviselő, a tanács tag, ha erre fontos ok szűnteti. Ilyen ok rendkívül az igazgatási terület megváltozása miatt megszüntették.

egészségi állapotban bekövetkezett súlyos és tartós rosszabbodás vagy az a helyi tanács tagja elköltözik a városból, községből.

A képviselő, a tanács tag maga is kérheti lemondását elfogadását, de a lemondást az országgyűlés, illetőleg a tanács is kezdeményezheti.

A lemondás bejelentése mögött kivételesen az húzóhat meg, hogy a képviselő, a tanács tag megbízatására méltatlanná vált, és maga is érzi: elvesztette választójogát, a bizalmát. Tudnia kell azonban, hogy megbízatása csak akkor szűnik meg, ha lemondását az országgyűlés, illetőleg a tanács elfogadta. A lemondás pusztán bejelentése tehát nem akadályozza meg az összeférhetlenség kimondását, sem a visszahívást.

Az agyaghányó selyemfényű alabástromrózsái lényegében az őstenger hagyatéka. A mintegy 40 millió éve a hazánkat elöntő tenger üledékéből keletkezett ez a tégláigétesre oly kiváló agyag. A kristályok születését hosszú és bonyolult kémiai folyamat előzte meg. A tenger üledékében először az élő szervezetek sejtanyagának bomlásából származó két egyesült a vasoxiddal pirított alakult. Az agyagban aranyként csillogó pirítványok később a felszín hatáskörébe kerültek, és a vasoxid alakultak. Közben kénsav szabadult fel, s az agyagban levő méz és a kénsav „házaságából” született meg a gipsz, s kristályosodott csodálatos alakzatokká a gyűjtők nem kis öröme.

Éneklő bálna

Ezentúl már a bálnák is slágerénekesnek számítanak. Londonban nemrég egy 40 perces hangfelvételt hoztak forgalomba, amelynek három bálna az énekesztársa. Payne professzor, a New York-i Rockefeller Egyetem tudományos dolgozója új eszközöket keresve, a lassan kihalófélben levő bálnák megmentésére, 500 méter mélységben, a tengerben hangszalagra vette fel azokat a hangokat, amelyeket a bálnák adnak. Ezek a hangok részben éles kiáltások, részben a vadászkürt hangjához hasonlóak, részben pedig ahhoz a tompa túlközléshez hasonlítanak, amelyeket a hajókürtök hallatnak, amideőn elhagyják a kikötőt. Dr. Payne azt állítja, hogy ezek az óriási tengeri emlősök öt órán át képesek megszökítés nélkül „énekelni”.

Visszaeső garázdálkodó

Koza Ferenc, 31 éves, Deszk, Rákóczi utca 17. szám alatti lakos garázdaság miatt többször volt már büntetve. Legutóbbi 5 hónapi szabadságvesztése letöltését próbaidőre felfüggesztették. Az előlegezett bizalomra úgy szolgált rá, hogy a deszki cukrászdában leltasodott, s megtagadták tőle a további kiszolgálást. Emiatt hangoskodott, a pultot eltolta helyéről. A cukrászda vezetője felkért egy vendéget, hogy majd tanúsítsa Koza viselkedését a törvény előtt. A garázda 100 forint hallgatási díjat ajánlott fel a szemtanúnak, aki a pénzt visszautasította. Erre Koza rátámadt, s ebből verekezés ke-

letkezett. Koza Ferencet a szegedi járásbíró 8 hónapi börtönrre ítélte és kötelezte az előzően felfüggesztett szabadságvesztés letöltésére is. Az ítéletet a megyei bíróság jogerőre emelte.

Utazik a kosár

Az ikervári Kosárfonó Házipari Szövetkezet tagjai mintegy 130-féle terméket — fonott bútorokat, kosarakat, tálcákat stb. — készítenek, zömében exportra. A szövetkezet művészi szintű munkájának elismeréseként egyik népi iparművészt, Szabó Endrét, meghívták Dortmundba, az áprilisi magyar napokra. Az iparmű-

vész munka közben mutatja majd be az általa tervezett, személygépkocsiban is könnyen szállítható „Camping” fonott garnitúrát, a szövetkezet legújabb termékét. Az ikervári szövetkezet ebben az évben összesen mintegy ötmillió forint értékű házipari terméket állít elő, félmillió forint értékűvel többet, mint tavaly.

Pillangók a hiánycikklistán

Újra itt a tavasz, és vele a levegő kedves, csillogó színeiben pompázó apró akrobatai, a pillangók is. De sajnos, nem annyi, mint régebben. Miért. Mit mond erről a tudomány?

A lepkék két nagy csoportra szokás osztani, a nagylepkékre és a molylepkékre. A két kategóriát az előbbi csoport neve ellenére nem testméreteik különítik el, hanem élettani sajátágaik és szervezetük felépítése.

A pillangók nagyságát általában a kifejlesztett szárnyaik két vége közti távolsággal mérik. Ilyen értelemben — a magyarországi lepkék világában maradvány — a molylepkék méretei 3–4 milliméter és 3–3,5 centiméter között, a nagylepkéké 8–10 milliméter és 15 centiméter között váltakoznak. A legkisebb magyarországi példányok mégiscsak a moly-

lepkék, mégpedig az „aknázók” között találhatók. Nevük arra utal, hogy hernyójuk a falevelek testében éli le életét és — mint valami minibányász — abban férja meg aknáját. Járatainak „mennyezete”, illetve padozata tehát a levél felső és alsó színe. Méreteire ez elég jellemző. A legnagyobb magyar lepke pedig az éjjeli nagy pávaszem, amely kiterjesztett szárnyaival 15 centimétert fog át.

Magyarországon a tudomány megközelítőleg 1400 nagylepke és 2000 molylepké-fajt tart nyilván. Közülük csaknem 50 faj az egész világon sehol másutt nem található. A leggazdagabb — 25 000 példányból álló — magyarországi nagylepkégyűjtemény birtokosa Szalkay József, a Budapesti Állatkert tudományos főmunkatársa. Sajnos azonban az ő óriási kollektója sem hiánytalan. A jelek szerint ugyanis a tudósok minden hűződozása ellenére néhány pillangó-fajt előbb-utóbb fel kell vennünk a hiánycikklistára. Ezeknek a fajoknak a példányai tudniillik nemcsak ebből a gyűjteményből hiányoznak, hanem évtizedek óta egyetlen gyűjtőhálóba sem akadt egyetlen példány sem belőlük. Úgy látszik, bele kell nyugodnunk, hogy Magyarország lepkevilágából végleg eltűnt a lebegő, csapongó „repkedő virágszirmok” néhány hajdan volt fajtája...

Az őstenger rózsái

A természet nonfiguratív műalkotásaiért rajongó gyűjtők tavasszal újra meg újra felkeresik az obudai téglagyár agyagbányáit. A téli dermedtségből felengedő agyagrógók ugyanis látványos mikrovilágot zárnak itt szürke börtönükbe. Fehéren, sárgán, vagy éppen vörösen áttetsző alabástrom-, illetve gipszkristályokra bukkannak ezen a helyen a szorgos kutatók. A többszörösen egymásra nőtt ikerkristályok hallatlanul gazdag formavilágot alkotnak. Egyik-másik fantasztikus tengeri növény, vagy ultramodern szobor-kompozíció alakját ölti fel, a legtöbb azonban a bimbózó és a kinyílt rózsára hasonlít.